

Evocació dels records familiars

- 17 d'abril del 2009 a les 19.30 h
- Sala d'actes de La Llacuna Centre Cultural, Andorra la Vella

Pau Xuriguera i Solà

Fill de l'escriptor

Ha estat per a mi un gran goig haver pogut organitzar l'exposició *Joan Baptista Xuriguera, un intel·lectual a descobrir*, gràcies a l'amable i efectiva col·laboració de la Societat Andorrana de Ciències i la participació de la llibreria La Puça i del Centre de la Cultura Catalana a Andorra. Va romandre exposada al centre cultural La Llacuna del 14 al 30 d'abril del 2009.

Andorra no m'és cap desconeguda; ja fa molts anys va ser la seu del meu treball durant quatre anys, al principi del meu matrimoni, i recordo aquella època com una de les més satisfactòries i creatives de la meua vida. Vam posar els fonaments de la nostra família i vaig consolidar la meua vida familiar i professional.

El meu pare, en Joan Baptista Xuriguera, i la mare, Dolors Solà, hi van pujar nombroses vegades. Els agradava molt Andorra. Hi tenien encara amics i companys dels anys de joventut a Lleida.

Per tot aquest bagatge, quan va sorgir la possibilitat de poder portar l'exposició a Andorra, vaig tenir una gran satisfacció que es va veure augmentada gràcies a les magnífiques atencions que vaig trobar en la Societat Andorrana de Ciències, el centre cultural La Llacuna, la llibreria La Puça i el Centre de la Cultura Catalana a Andorra, als quals els ho agraeixo de tot cor.

M'agradaria poder exposar-vos una mica la vida del meu pare i per això intentaré evocar els primers records que en tinc, ja llunyans, però encara molt vius. L'empresa no és fàcil, ja que cada record, cada vivència està envoltada d'un ambient, d'unes emocions, molt difícils de poder transcriure-les al paper.

Els primers records: França (1943-1948)

El recordo a França, acompanyant-nos a l'escola primària de Montauban, portant una cartera de pell, donant la mà a Blanxú (ens portàvem tres anys) i a mi; jo caminava per la voravia

de la carretera de París, enfonsat fins als genolls de fulles de plataners i fent-les aixecar amb els peus mentre avançava. S'interessava per tots els detalls: què fèiem, què menjàvem, quins amics teníem...

Tots els nens del carrer tenien bicicleta i jo no. Fins que un dia es va presentar a casa amb una per a mi. No era nova, ni de bon tros, però era una bicicleta. Encara recordo l'estupefacció i l'alegria que em produí. Al cap d'uns anys va explicar-me que al magatzem on anava a comprar el pa va sentir que algú volia vendre-se-la i se la va quedar ell. No crec que fos gaire cara perquè en aquells temps teníem molt poques possibilitats econòmiques.

En el seu diari, *Confessions davant del mirall*, on ha anotat la seva vida des del seu naixement, el pare explica que el seu pare, Pau, el va sorprendre junt amb el germà petit, Pauet, quan tornaven de jugar al futbol a l'hora en què estava previst que fossin a l'escola. En arribar a casa va rebre un bon correccional. Aquesta història em fa recordar que a Montauban, en el camí entre casa i l'escola, havíem de creuar les vies del tren de París per sobre un pont. La meva germana Blanxú i algunes amigues i amics van baixar pel talús fins a les vies. Jo vaig quedar-me dalt mirant, era massa petit per anar amb ells. De sobte es va presentar el pare i en un to molt seriós va preguntar on era Blanxú. "Allà baix", vaig dir-li. Va deixar la cartera i de pressa va baixar fins a agafar-la de la mà i fer pujar a la resta. El sermó i la reprimenda van ser de festa major.

En aquella època, jo tenia menys de 5 anys, els pares s'entestaven que parléssim català, envoltats, com estàvem, d'un ambient únicament francès. Cosa que al cap de pocs mesos va ser tot el contrari.

El retorn i la difícil adaptació

El 1948, al novembre, els pares van tornar a Catalunya, i nosaltres vam començar a conèixer-la. Els cosins, els tiets, el poble, Tèrmens (la Noguera). Ens acollí l'àvia, la seva mare, i començà a fer classes de repàs als nens i nenes. Això va durar uns sis mesos. Ara, fa pocs temps vaig tornar a Tèrmens i un dels meus cosins va dir-me que havíem d'anar a casa de la... perquè havia trobat una foto d'aquells temps amb el meu pare i els alumnes davant de la casa que feia d'escola. Amb alguns d'aquells nens, ara més grans que jo, no deixem de veure'ns cada vegada que hi vaig. "Tinc molts llibres del teu pare", em diuen. Durant tota la vida he sentit a casa repetir carinyosament els seus noms en boca del pare. No l'han pogut oblidar, ell tampoc no ho havia fet.

La situació era insostenible a Tèrmens i gràcies al seu amic Xavier Kühnel vam poder inaugurar l'Acadèmia Kühnel a Mollerussa, al carrer Ferrer i Busquets número 11, el 26 de setembre del 1949.

Vivíem a la mateixa escola i els pares ens feien classes a la Blanca i a mi.

El pas per Mollerussa no devia ser gaire agradable, perquè el 15 de juny de 1951 el pare escriu en un dels seus Diaris: "D'ençà la meua arribada de França totes les activitats literàries, conreades fins aleshores amb una intensitat creixent i decreixent però sempre continuada, han hagut d'ésser abandonades completament. La lluita per la vida ha absorbit totes les hores i tots els esforços. Impossibile de pensar en els problemes de l'esperit [...]".

I el 30 del mateix mes: “Molts dels meus amics han pogut refer llur vida. Jo, en canvi, acabo d’arribar als 43 anys i no tinc cap situació. El nostre balanç de dotze anys cap aquí és el següent: Dos germans perduts en la guerra, el meu pis de Barcelona i la feina a l’Ajuntament d’aquesta ciutat, també perduts. La casa de la meva mare, a Tèrmens, buidada completament i ruïnosa. El pis del meu germà Pere, a Lleida, ocupat i perdut. I aquest any passats damunt meu, que ja comencen a pesar una mica. En canvi, dos filllets ens acompanyen amb l’esposa.

Fa tres anys que no escric res. Heus ací més de mitja vida vençuda i sense esperances de millorar. Però em resisteixo a desesperar-me. Seria ben absurd i massa trist, certament”.

Recentment he vist fotografies d’aquella època. Un grup d’alumnes davant l’escola. El pare tenia una visió *històrica* dels moments i intentava perpetuar-los bé escrivint o bé fotografiant. Passats els anys, alguns d’ells venien a visitar-lo quan arribaven a Barcelona.

El seu *Diari* de l’època comença a reflectir la preocupació sobre temes històrics: confederació catalanoaragonesa, les dinasties catalana i castellana, i moltes cites de Simone Weil, a qui admirava.

El 9 de maig de 1952, escriu en el seu *Diari*: “Hem vist morir una època. Temps hem tingut per a la nova Renaixença del nostre poble, aquesta tràgica experiència viscuda pugui servir, almenys, per a adquirir maduresa d’esperit i responsabilitat en les accions”.

I també hi trobem, el 20 de setembre de 1952: “arribo a Barcelona per restar-hi. Uns dies després arribaran la Lola i els nens...” Fem el salt cap a Barcelona. Vivim en una nova Acadèmia Kühnel (carrer Balmes 2). Tots tenim grans esperances i projectes.

Els pares fan classes: francès (amb el *Método Périier*), mecanografia, taquigrafia, comerç, ortografia castellana (amb el llibre de D. Armando Podadera). Vivim a la mateixa acadèmia. Als vespres cal obrir els balcons d’una classe per ventilar-la del fum del tabac dels alumnes grans, arraconar les taules i cadires i instal·lar-hi el llit de la Blanca. Jo dormo en una habitació petita, al costat, on també hi ha el llit dels pares. També tenim una cuina menjador..., i tot el grandios pis... els dies de festa.

Inauguració de l'exposició, el 14 d'abril del 2009, a l'entrada del Centre Cultural La Llacuna amb el cònsol d'Andorra la Vella, Rosa Ferrer

Com que ens passàvem els dies sense quasi sortir al carrer, el pare s'imposà la necessitat "d'estirar les cames" cada dia, després de dinar i fins a les quatre de la tarda, quan recomençaven les classes fins a les deu del vespre.

Sortíem els dos, i durant tot el camí no parava d'explicar-me coses. Jo devia tenir 10 anys. Les vivències de la guerra, de França, les seves lectures, el problema català, la cultura francesa, els projectes literaris. Les seves lectures dels clàssics, etc. Jo l'escoltava i l'escoltava, no recordo que jo parlés gaire. Vaig aprendre molt en aquella època.

Quan he trobat el seu dietari, *Confessions davant un mirall*, he reviscut tota una sèrie d'informacions que ja les havia sentit de la seva viva veu, la majoria, suposo, són d'aquella època.

Sortí l'oportunitat de llogar un pis. La meua germana i jo mateix no havíem viscut mai en un pis per a nosaltres sols. Així que quan el vam anar a veure ens va semblar la meravella de les meravelles. Encara el tenim.

Allí el pare instal·là el seu despatx, en una petita habitació. El seu món particular. Món nocturn, sobretot, que començava a funcionar a partir de l'hora en què la resta de la família anava a dormir. Aleshores començava, per a ell, la nit verge, la nit fecunda, la nit de treball, de creació, d'esforç.

No he vist mai el pare anar-se'n a dormir abans que jo. Ni els dies que sortia i feia més tard. Sempre el trobava al despatx, treballant, amb un cartró agafat a la taula per la carpeta del sotamans i tapant-li la falda, perquè les guspies de les cigarretes Caldo no li cremessin la camisa o els pantalons.

A la nit, quan tornava de les sortides, em preguntava com havia anat i, molt seriosament, deia: "Vés a dormir, que és tard!". Uns anys més tard, deixà els Caldo i només fumava fàries, de la Corunya, si podien ser.

Aquella habitació va ser el laboratori d'una infatigable màquina de treball: escrivint, corregint, fent còpies a màquina (quan pogué se'n comprà una d'elèctrica) de les seves obres, per a la impremta, per a concursos... És sorprenent constatar la quantitat de feina que pot arribar a fer-se amb una dedicació constant, dia a dia, unes quantes hores a la nit i, naturalment, els dies de festa. Així ho demostren l'extensa obra escrita: novel·les, poesia, teatre, assaig històric, narracions, articles, diaris personals, conferències, traduccions, com a editor responsable del *Butlletí del Centre Comarcal Lleidatà* de Barcelona, i passant a màquina les seves obres manuscrites així com un llarg etcètera.

Ja ho va escriure quan només tenia 22 anys (1930) en el seu diari íntim *Confessions davant del mirall*, i així va seguir la resta de la seva vida: "Sempre he tingut una forta passió per escriure. No puc estar (avui em passa igual) sempre sense escriure. Hi ha dins de mi una força indomptable que m'empeny a escriure. És més forta que jo mateix. Hi he passat dies i nits sencers, diumenges sencers. He deixat els amics, el passeig, la feina per anar a escriure. Quan escrivia *Desembre*, era l'hivern del 1930-31, em tocaven sovint les tres del matí, sense calefacció, amb un fred glacial. Quantes vegades sentia la veu del meu pare, el qual es despertava per a dir-me: 'Encara no vas a dormir?' I jo no tenia mai son."

200 anys del naixement de Darwin i 150 anys de 'L'origen de les espècies'

